

A Közművelődési Nyári Egyetem története

Előszó

Történetünk törzsanyaga a 2006. évi *Művelődés – műveltség* című és tematikájú Nyári Egyetem után született, a *Felnőttképzés, felnőttkori tanulás és fejlődés* c. III. országos felnőttképzési konferencián, 2006. november 14-én elhangzott előadás szerkesztett változata. Az írás *A Közművelődési Nyári Egyetem felnőttoktatási tapasztalatai* címmel jelent meg a *Szín* 12/1 (2007/1.) számában. Az előzményeket és az első nyolc évet ebben foglaltam össze:

* * *

A szervezők felkérése azt sejteti, hogy úgy látják: Szegeden valami olyan izgalmas szakmai fórum született, amely méltó arra, hogy tágabb körben is beszéljenek róla. Ne vegyék szerénytelenségnek: mi itt, a Csongrád Megyei Közművelődési Tanácsadó Központban szintén úgy gondoljuk, hogy ebben fiatal, még csak 7 éves intézményben – több más, kiváló szakmai produktum mellett – a következetes munka nyomán, valóban egy fontos szakmai agóra fejlődött ki. Éppen ezért mondandóm szűkebb is, tágabb is a kapott előadascímnél. Szűkebb, mert nem a mélyül el száraz didaktikai és felnőttoktatási kérdésekben; viszont tágabb, mert inkább a nyári egyetem *fejlődéstörténete* számíthat igazi tanulságnak. És még valami, aminek a megértését kérem: csak nagyon személyes hangvétellel tudok szólni minderről, hiszen ez a hétéves történet szorosan fonódik össze saját (szakmai) életemmel.

Előzmények – motivációk

A Közművelődési Nyári Egyetem nem előzmények nélküli fórum, s az sem véletlen, hogy épp' Szegeden született meg. Sokak emlékezetében él még az egykor volt Szegedi Művelődéseméleti Nyári Egyetem, amelyet 1972-ben indított útjára a TIT szegedi szervezete. Résztvevői között nemcsak népművelők, hanem a többi kultúráközvetítő szakma érdeklődő képviselői is ott voltak. Előadói természetesen az akkori *tűrt* ill. *támogatott* személyek voltak. Lapozgatva az 1985. évi konferencia kötetét, látható, hogy Köpeczi Béla és a helyi marxisták mellett pl. Bihari Mihály politológus is előadó volt, mint a későbbi években is, amikor már nyíltan beszélt az érdekek plurális megjelenítéséről. Ezek már nem is annyira a kódolt beszéd évei voltak... A művelődéseméleti nyári egyetem folyama azonban a rendszerváltás utáni években megtört s néhány évi agonizálás után megszűnt létezni.

Ez a „pillanat” nagyjából egybe esett a megyei művelődési központ „lefejezésével” is, hiszen 1992-ben az mmk-t először összevonták a pedagógiai intézettel, majd annak vezetője szélnek eresztette a több mint húszfős intézetet. Két munkatárs maradt meg „mutatóba”, majd azok se... Mintegy 7 éves szakmai vákuum következett, amikor sem érdemi megyei közművelődési segítő munka, sem olyan országos elméleti műhely, fórum vagy bármi más nem volt, ahol szakmai gondolatok cserélhettek volna gazdát; ahol a SZAKMA elméleti problémái színre kerülhettek volna. Jól tudjuk, hogy a népművelők országos vándorgyűlése nagyszerűsége ellenére sem erre való fórum; a különböző szakmai konferenciák pedig inkább részkérdésekkel és operatív ügyekkel foglalkoztak. Ebben a szakmai hiátusban töprengtünk – s nem tagadjuk: nosztalgiáztunk – sokat *Kiss Ernő* kollégámmal, a szegedi Bálint Sándor Művelődési Ház igazgatójával a régi nyári egyetemről, minek végkifejlete mindig az volt: kellene egy ilyen itt, Szegeden!

A harmadik motívum már konkrétabb volt, mert a kulturális törvény sodrában a helyi és országos szakmai erjedésnek eredménye lett: Csongrád Megye Önkormányzata 1999. július 1-jei hatállyal újra létrehozta a megyei intézményt, hivatalos nevén a Csongrád Megyei

Közművelődési Tanácsadó Központot. Ezzel párhuzamosan Kiss Ernő 1999. június 22-23-án megrendezte az I. Közművelődési Nyári Egyetemet, ahol azon – szegedi városházi kulturális alkalmazottként – még csak mint egy vita moderátora vettem részt. Az intézet azonban megszületésekor szépséges hozományként megkapta a további rendezés örökségét és felelősségét. Személyes sorsom is úgy alakult, hogy 1999. szeptemberétől az intézet munkatársa lettem, s ha már így történt, enyém lett a feladat, amit boldogan vállaltam. 2000-tól már valamennyi nyári egyetem szellemi és technikai előkészítését végzem. Ez hatalmas felelősség, hiszen az intézmény igazgatója – az adott költségvetési korlátok között – teljesen szabad kezet ad a témák, előadók, programok kiválasztásában, a kiadások tervezésében. Ez így már több mint munka: olyan szabad, alkotó tevékenység, amelyet ritkán kap meg egy népművelő. Viszonzásul egyszemélyben vállalnom kell minden szakmai tévedést, hibát, amely akár egy rosszul megválasztott előadásban, akár egy rosszul teljesítő külső partner munkájában jelenik meg. A nyári egyetemek lebonyolításában viszont már összehangolt és jókedvű csapatmunka van: néhány külsős segítségével a teljes intézményi létszám – 5 fő – részt vesz a munkában.

Közvetítő formák

A Közművelődési Nyári Egyetem három formában jelenik meg, ad módot elméleti tartalmának elsajátítására:

1. a konferencia,
2. az előadásokat tartalmazó kötet,
3. a honlapunkra (www.csongradmmk.hu) feltett előadások.

A konferenciák (témák és stációk)

Az évenkénti tematikák így alakultak:

I. – 1999. június 22-23. – 50 éves az intézményrendszer

Az első – még kétnapos – konferencia az évforduló ürügyén a művelődési házak általános működési-működtetési kérdéseit vette sorba programjával és előadóival. Szerény létszáma ellenére teljesítette funkcióját: megszületett a Közművelődési Nyári Egyetem (*első stáció*)!

II. – 2000. június 27-29. – Vidékfejlesztés - regionalizmus - közművelődés

– Az általános művelődési központok valósága

– Közös ügyeink

A második – már háromnapos (*második stáció*) – konferencia még az útkeresés időszaka volt. Ki kellett alakulni a szükséges és elégséges időtartamnak, a legmegfelelőbb időpontnak, s persze az adekvát stílusnak és műfajnak, amelyek valódi Nyári *Egyetemmé* teszik a konferenciát. A harmas tematikát az időpont sugallta: a politikai mezőben ekkor erősödött fel a vidékfejlesztés gondolata, amelyben a közművelődés is kereste a helyét. Akkoriban zajlottak az ámk-ban működő intézmények szakfelügyeleti vizsgálatai, jó muníciót szolgáltatva a konferenciának. A záró plenáris nap pedig az általános tájékoztató funkció szerint szerveződött.

III. – 2001. június 26-28. – Funkciók és szerepek az ezredfordulón

A konferencia egy több évre kialakított „témarend” első állomása volt, mert úgy véltük, hosszabb távú és egymásra épülő témákkal kell építkezni (*harmadik stáció*). Ennek első állomása volt a – még mindig háromnapos – Nyári Egyetem, amelyen az volt a célunk, hogy tekintsük át a téma tartalmát történetileg és mai elágazásait s próbáljunk valamilyen kísérletet tenni a szintézisre. Utólag megállapíthatjuk, hogy ez volt az első alkalom, amikor viszonylag koherens szakmai programot állítottunk össze.

IV. – 2002. július 1-5. – A szükséges tudás

Jeles év, hiszen ekkortól már ötnapos a konferencia, s ráleltünk a viszonylag optimális időpontra, a július első hetére (*negyedik stáció*). A téma magáért beszél, de volt egy mögöttes

szándék is, mégpedig az, hogy kerüljön szakmai közszemlére, mit tanítanak a mai főiskolai, egyetemi szakképzésben. A program azonban túlmutatott a szakképzés tetemrehívásán: a kultúráközvetítés általánosabb érvényű szempontjai is napirendre kerültek

V. – 2003. július 7-11. – *A szükséges pénz*

A szakmai tisztesség is azt kívánta, hogy először magunkat – a munkánkhoz *szükséges tudást* – elemezzük, ám azt követően az ehhez szükséges pénzről – kulturális politikákról, forrásokról, finanszírozásokról stb. – kellett szólni. Az általános finanszírozási modellek mellett a kultúra területi eloszlásáról, az áru és piaci viszonyokról is fontos előadások szóltak.

VI. – 2004. július 5-9. – *Az érték*

Vízválasztó év volt: a korábbi időszak bebizonyította, hogy nem feladatunk a kulturális politika napi aktualitásait színre vinni, ellenben konzekvensen elméleti fórumként kell működni, s ehhez szükséges partnereket találni (*ötödik stáció*). Ezt a stílusváltást reprezentálta ez a konferencia, amely témájában is lehetőséget adott a váltásra. Ha tetszik: ez volt leginkább a művelődéseméleti nyári egyetem – ez tehát a követendő út. Hat év kellett, hogy mindez kialakuljon!

VII. – 2005. július 4-8. – *Tér, társadalom, kultúra*

Látszólag rutinná vált a szervezés, ám idejekorán felismerve a veszélyt, igyekeztünk izgalmas témákat, előadókat és programokat szervezni. A cím alatt a településszociológia és a művelődésemélet metszéspontjában gondolkodó geográfusokat, szociológusokat kértünk fel.

VIII. – 2006. július 3-7. – *Művelődés, műveltség*

A téma két szálát érintett: magának a műveltség-fogalomnak az értelmezéseit, ill. a művelődési társadalmi meghatározottságait, esélyeit.

A nyolc év alatt az alábbi 72 előadó fordult meg a Közművelődési Nyári Egyetemen, többen többször is: *Agárdi Péter, Antal Gábor, Bánlaky Pál, Bauer Béla, Beke Pál, Bódi György, Borbásné Márki Márta, Böhm Antal, Bujdosó Dezső, Csatári Bálint, Csepeli György, Csoma Gyula, Csörsz Klára, Deés Szilvia, Dési József, Feith Bence, Font Erzsébet, Földiák András, Gábor Klára, Gelencsér Katalin, G. Fekete Éva, Góg János, Harsányi László, Héra Éva, [Hidy Péter], Ifju György, Józsa Katalin, Juhász Erika, Kamarás István, Kary József, Kleisz Teréz, Kocsi László, Kolozsi Ádám, Koncz Gábor, Ligeti György, Lipp Márta, Mankó Mária, Maróti Andor, Marschall Miklós, Nagy Attila, Nagy Júlia, Nógrádi Zoltán, Óváry István, Pál Miklósné, Pavluska Valéria, Petschnig Mária Zita, Péterfi Ferenc, Pikó Bettina, Pléh Csaba, Polónyi István, Pordány Sarolta, Rádli Katalin, Sajó Attila, Schiller Róbert, Szabó Irma, Szabó József, Szabó Lajos, Timár Judit, T. Kiss Tamás, T. Molnár Gizella, Trócsányi András, Tóth János, Tóth József, Török József, Udvarhelyi Éva Tessza, Utasi Ágnes, Vadász János, Varga Csaba, Varga Károly, Vitányi Iván, Zádori Zsolt, Zongor Attila.*

Velük és általuk lett azzá a Nyári Egyetem, ami. Köszönet nekik.

A szakmai program azonban csak egy része a konferenciának: vendégeink részére az öt nap során a megye és város szépségeit és értékeit is bemutatjuk. A városnéző busz, a sétahajó, a kirándulások mind ezt szolgálják. Fontosnak tartjuk a személyes törődést, amivel vendégeinkről gondoskodunk. Figyelünk előadóinkra is: örömmel köszönthettük itt Vitányi Ivánt 80., Maróti Andor Tanár Urat 75. születésnapján.

Felnőttképzési tapasztalatok

A Nyári Egyetem résztvevői köre 100 fő körül állandósult. A létszám naponta változik 30-70 között. Résztvevői korában csak népművelők voltak, később – kifelé nyitó reklámunk nyomán – egyéb kultúráközvetítő szakmákból is érkeznek, sőt, laikus helyi érdeklődők is megjelennek. Ennek következtében csökken a regisztrált, viszont növekszik az ún. irreguláris résztvevői kör. Az évek során azonban kialakult egy olyan törzsközönség, akik szinte rendszeresen eljönnek az ország távoli helyeiről is.

A Nyári Egyetem ún. nem-formális felnőttképző forma, ahol nincs végzettséget adó bizonyítvány, még tanúsítvány sem. Van viszont egy kedves, kitalált „diploma”, amelyet az

egymás utáni öt évben végig itt lévő kolléga kap. Az elsőt 2004-ben *Tóth István*, idén elhunyt székesfehérvári kollégánk kapta, aki kitorölhetetlenül benne van a Nyári Egyetem történetében s akinek elvesztését nagyon fájjaljuk. Azóta diplomát kapott még három budapesti kolléganő: 2005-ben *Ódor Katalin* és *Sebőkkné Zalka Ilona*, 2006-ban pedig *Kiss Marianna*.

A konferencia tanítási módszere a plenáris előadás, amely optimális esetben – s miért ne reméljük, hogy így van? – párosul a későbbi egyéni tanulással. Ehhez adnak lehetőséget az írásos formák. A tanulási folyamat kulcsproblémája a befogadás (dekódolás), mint ahogy az ideai konferencián is volt erről előadás. Itt két problémát nem lehet megkerülni.

Az egyik a kollégák elméleti felkészültsége, amely szól egyrészt az elmélet presztízseről a szakmai gyakorlatban; másrészt arról, hogy milyen elméleti képzésben részesülnek a felsőfokú szakképzésben a hallgatók. Mindkét probléma létezik, s egyik sem segíti az itt elhangzott előadások könnyű dekódolását.

Ezekkel rokon a másik probléma, amely elmélet és gyakorlat átjárhatóságáról szól. Gyakori a szakmában a „receptigény”, amikor majd valakik megmondják, hogyan kell valamit csinálni. Nehéz adaptálni az elvont ismereteket, szeretnék hamar úgymond aprópénzre váltani. Tudjuk, hogy a felnőttekben erős a hasznos, praktikus tudás igénye. Ezek miatt a beszélgetésekben néha a hallottak hasznosíthatóságának a szkepszise is tetten érhető.

Mindezek tünete volt korábban a „legyenek szekciók!” igény is, ahol operacionalizálni lehetne a hallottakat. Ezt tudatosan és konzekvensen hártjuk el: szeretnénk megmaradni Nyári *Egyetem*nek.

A kötet

Amióta átvettük a rendezést, attól kezdve a konferenciával egyenértékűen fontosnak tartottuk az előadások írásos közreadását is. Hisszük, hogy az írott betű maradandósága segít megőrizni a felhalmozott tudást és – nem mellékesen – emeli a Nyári Egyetem és intézményünk presztízst. Kezdetől fogva tudatosan így kértük fel előadóinkat a közreműködésre, s elmondhatjuk, hogy ebben eddig partnerek voltak. Így tudtuk minden évben szerény kivitelben megjelentetni a B/5 formátumú kötetet 400 példányban.

Terjesztése egyértelműen ingyenes a következő körben: a Nyári Egyetem eddigi (!) résztvevői és előadói, Csongrád megye művelődési intézményei, könyvtárai, önkormányzatai, kulturális civil szervezetei és médiái. Ezekon kívül kapják még a szakmai tanszékek, országos szervezetek, megyei művelődési központok és egyéb alkalmi szakmai kapcsolatok.

Az internet

2000-ben készült el akkor még egyszerű kivitelű honlapunk, amelyen a *Közművelődési Nyári Egyetem* volt az egyik almenü, mert tudatos törekvésünk volt, hogy az előadások az interneten is elérhetőek legyenek, lehetőséget adva a nyílt hasznosításra. Ezért ott valamennyi előadás külön-külön is elolvasható és letölthető. Azoknak, akik a kötethez nem jutván szeretnék egyben letölteni egy-egy konferencia anyagát, az összes írást egy borítóval ellátott és egybeszerkesztett A/4-es pdf-formátumba is összeállítottuk, ami letöltés után beköthető és akár polcra is rakható.

A napokban beírtam a Google-keresőbe: „Közművelődési Nyári Egyetem”. A gép 17200 találatot adott ki. Ez a szám persze napról-napra változik, de jelzi a téma keresettségét, s ez nekünk mérhető visszaigazolás. Mérjük honlapunk látogatottságát is, azon belül is a menüenkénti kattintásokat, amely a következően alakult:

- 2005: 7944, az összes 11 százaléka,
- 2006. 1-10. hó: 13582, az összes 9 százaléka.

Honlap-statisztikánk szerint különösen megnő vizsgaidőszakban a keresések száma, ami azt is jelzi, hogy több előadás bekerült a felsőfokú szakképzések anyagai közé is.

Az előadások letöltése száma is követhető:

- 2005: 1771,

- 2006. 1-10. hó: 1551.

A fenti adatok bizonyították számunkra, hogy a Nyári Egyetem hírének és anyagainak terjesztésében fontos eszköz intézményi honlapunk.

A finanszírozás

Ez a fejezet szükségszerűen úgy kezdődik, hogy ha az NKA nem volna, akkor... De szerencsére van, s így a költségek döntő részét évről-évre a Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési Szakmai Kollégiumának támogatása jelenti. Indoklásunk egyik súlyponti része, hogy a kollégák részvételi költségeit segítsék csökkenteni, hiszen másképp nehezen tudnának egy ötnapos konferenciára eljönni. Ezt megértve kapjuk – és néhány évig a minisztériumtól is kaptuk – a kiemelt támogatást, aminek következtében mintegy 20–50%-os kedvezményekkel tudtuk meghirdetni a költségeket. (A változó százalék az étkezések és a szállásigények eltéréseiből adódik.)

Nagy sikernek tartjuk azt is, hogy a korábbi szerényebb léptékű támogatás helyett 2006-tól 5 évre szóló együttműködési megállapodást kötött velünk Szeged Város Önkormányzata, amely alapján évi 500 000 forinttal támogatja a konferencia lebonyolítását és a kötet megjelenését.

Összegzés és jövő

Bátran jelentjük ki: a Közművelődési Nyári Egyetem *a közművelődés országos reprezentatív konferenciájává* vált, amelynek mindenkori funkciója a megelőző évek felhalmozott információinak felmutatása, integrálása, adaptálása, s melyhez mindenkor a szakma elméletének és gyakorlatának ismert személyiségeit hívjuk. Talán nem véletlen, hogy 2006. júliusi előadása utáni napon T. Kiss Tamás – többek között – ezt írta:

„A Közművelődési Nyári Egyetemet olyan szakmai fórumnak tekintem, ahol nem lehet megfeledkezni arról a brechti felszólításról, amely így szól: 'vizsgáljátok, szükségszerű-e a megszokott!'. Hiszem azt, hogy a szakmai támogatással megújított és szervezett Közművelődési Nyári Egyetem azért működik jól, mert szükség van rá. Látom és érzékelem, hogy olyan fórum, 'piactér' ('Szókratészi terep'), amely minőségre törekvően napjainkban – megkockáztatom – egyedül képviseli az elmélet és a gyakorlat ötvözésére történő törekvést, az elméleti és gyakorlati szakemberek szakma- és személyközpontú együttlétét.”

Sorait örömmel olvastam fel a konferencia záró napján. S ha bárhol-bármikor a Közművelődési Nyári Egyetemről kell szólni, büszkén mutatjuk fel újra. Nincs azonban megállás: újabb évek és újabb konferenciák következnek. Jelenleg 2010-ig, a XII. Nyári Egyetemig „látunk”, addig van programunk. A program a következő:

- IX. 2007. július 2-6. Hagyomány és modernitás
- X. 2008. július 7-11. Kultúrák között
- XI. 2009. július 6-10. Kultúra és fejlesztés
- XII. 2010. július 5-9. Két évtized leltára (1990-2010)

Hisszük és reméljük, munkánk nem volt hiábavaló: a magunk módján hozzájárultunk szakmánk épüléséhez, fejlesztéséhez.

Viszontlátásra Szegeden!

* * *

Ebben az optimista hangulatban jelent meg az írás és terveztük tovább a folyamatot, pedig közben lezajlottak a 2006. évi önkormányzati választások, aminek következtében – 16 év után – a jobboldali pártok kerültek többségbe a megyei közgyűlésben. Tavasszal már megjelentek a szervezet átalakításának szándékai, s július 1-jei hatállyal az intézményt összevonták a megyei pedagógiai intézettel és a sporthivatallal. Érzékelve a bármi áron való változtatás

szándéka mellett a személyi változtatások szándékát is, majd 8 év után a munkahely változtatás mellett döntöttem, ami szerint 2009. július 16-ától a Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (MMIKL) regionális irodavezetőjeként fogok dolgozni. Így egy ánk tagintézményeként, a nyitó napon munkába lépő új igazgató „irányításával”, az áthelyező okirattal a zsebemben (kint is, bent is) bonyolítottuk le a soros konferenciát. Éreztük, hogy valami megtört, s már semmi sincs úgy, mint évekig volt. De itt volt a feladat, s cselekedni kellett.

IX. – 2007. július 2-6. – Hagyomány és modernitás

A tematika címe alapján szándékom egyértelmű volt: tisztázzuk a fogalmakat, hántsuk le róluk a rárakódott téves értelmezéseket és próbáljuk megtalálni a két fogalom közötti egyensúlyt. A tervezett 13 előadás helyett 11 lett, mert két előadó az utolsó pillanatban lemondta. A programban izgalmas és értékes előadásokat hallhattunk.

A tárgyévi támogatásokkal még elszámoltam, a kötetet – már az MMIKL alkalmazottjaként – megszerkesztettem, s terveztem – továbbra is számítva a megyei intézmény közreműködésére – a következőt, mert az NKA őszi pályázati határideje erre készített. Az ügy érdekében kompromisszumra törekedve próbáltam menteni a Nyári Egyetemet, többször tárgyaltam az új vezetéssel. A sikertelen tárgyalások után úgy váltunk el, hogy ők szervezzék a maguk gyakorlatias rendezvényét, én pedig visszaviszem elindítójához, a Csongrád Megyei Népművelők Egyesületéhez, ahol az eddig megszokott formában és szellemiséggel szervezzük tovább.

Számítva erre a fordulatra, levélben (mellékelve hozzá az Egyesület és az MMIKL szándéknyilatkozatát) megkerestem Szeged Város polgármesterét, Dr. Botka Lászlót, s kértem, hogy a konferencia-sorozat lebonyolítására a megyei intézménnyel korábban kötött megállapodást bontsák fel, s a megrendezésre az Egyesülettel kössenek új megállapodást.

Közben az Egyesület nevében beadtam az NKA-hoz a szokásos pályázatot. Novemberben a szegedi közgyűlés elfogadta javaslatunkat, így garantálva volt évi 500 E FT támogatás. Ezek után villámcsapásként ért a hír, hogy az NKA Közművelődési Szakmai Kollégiuma – a korábbi évektől eltérően – elutasította pályázatunkat. Információim szerint csak a kuratórium elnöke – Tóth Zsuzsanna – támogatta. Ezért hadd soroljam fel művelődéstörténeti mementóként a kuratórium többi tagját: *Bárdos Ferenc, Bartha Éva, Bokor Béla, Csatlósné Komáromi Katalin, Hegedűs Ágnes, Koncz Gábor, Kenyeres Sándorné, Laknerné Brückler Andrea, Tapodi Katalin.*

A hír nyomán az ERIKANET Fórum rovatában nyitottam egy új topicot a következő címmel: *Az NKA Közművelődési Kollégiuma nem támogatta a X. Közművelődési Nyári Egyetem megrendezését, avagy: intézményt vagy programot finanszírozzunk?* Vitaindítómban (1. sz. melléklet) próbáltam értelmezni a döntés szakmai irracionálisát. Be kell azt is vallanom, hogy több, egykori előadónkat kértem meg, hogy a fórumon szóljon hozzá, de senki nem vállalta. Ez talán fájdalmasabb volt a döntésnél is. Ennek ellenére némi közbeszéd kialakult e tárgyban, de érdemi válasz a mai napig nincs.

Mégsem adtuk fel szándékainkat, s úgy döntöttünk, azért is, így is megrendezzük a X-et. Készülve a jövőre, s hogy jelezzük: élünk, 2008. márciusában létrehoztam és elindítottam az önálló honlapot – www.knye.hu –, ahol a 10 év valamennyi elérhető anyagát – előadások, fotók stb. – összegyűjtöttem. Havonta kb. 1000 látogatója van.

A 2009. évi tavaszi pályázati kiírásban egyediként ismét beadtuk pályázatunkat, s megítéltek némi támogatást, amely korábbiaknak a felét sem érte el... De elkezdhettem végre tervezni és szervezni, s összeállt a tizedik:

X. – 2008. július 7-11. – Kultúrák között

Új, elegáns helyszínen, az MTA Szegedi Akadémiai Székházában kaptunk féláron helyet. Az előzmények után érthetően megcsappant résztvevői kör 13 előadást hallhatott a

multikulturalitás témakörében. Igyekeztünk körbejárni a másság és a vele kapcsolatos társadalmi reakciókat, előítéleteket.

Ennyi volt az évtized története. A történések után levontam a konzekvenciákat és úgy döntöttem, nincs értelme tovább folytatni. 2009. februárjában még – az NKA támogatásával – közreadtam az utolsó kötetet, amelyben elkészítem egykori előadóinktól és hallgatóinktól (*1. sz. melléklet*). Annál többet itt sem tudok mondani.

Szeged, 2009. május

Az NKA Közművelődési Kollégiuma nem támogatta a X. Közművelődési Nyári Egyetem megrendezését, avagy: intézményt vagy programot finanszírozzunk?

A rovat nevét én fogalmaztam meg, mert a benne foglalt kultúrafinanszírozási paradigmákról fontosnak tartok szólni és megvitatni.

Az NKA Közművelődési Szakmai Kollégiuma nem támogatta a X. Közművelődési Nyári Egyetem – „Kultúrák között” (Szeged, 2008. július 7-11.) megrendezésére benyújtott pályázatot. (Nagyon köszönöm a támogató kurátorok támogató szándékát.) Eddig a száraz hír, de mi van mögötte?

Az előzményeket igyekszem rövidre fogni, a teljes történet olvasható a Szín, 2007. februári (12/1, 53-55. o.) számában (ld: http://www.mmi.hu/szin/szin_12_1.pdf. Az I. Közművelődési Nyári Egyetemet (a továbbiakban: KNYE) még Kiss Ernő, szegedi kollégám szervezte meg 1999-ben a Csongrád Megyei Népművelők Egyesülete nevében. Magam a Csongrád Megyei Közművelődési Tanácsadó Központ megszületésekor, annak munkatársaként 2000-tól szerveztem egyszemélyi felelősként. Az intézet 2007. július 1-ei hatállyal beolvadt egy megyei jogutód szervezetbe, én pedig az MMIKL munkatársa lettem. A KNYE folytatásáról többször tárgyaltam az új vezetéssel, ám a kifogások (túl elméleti, miért kell ennek ötnaposnak lenni, túl sok a visszajáró előadó stb.) után egyértelművé vált számomra, hogy elválnak útjaink. Javaslatom az volt, hogy ők csinálják a maguk tervei szerinti gyakorlatiasabb, rövidebb stb. szakmai konferenciáját, mi pedig a KNYE „szülőanyjával”, a Csongrád Megyei Népművelők Egyesületével folytatjuk a megkezdett munkát.

Tulajdonképpen ez a szándék képeződött le az NKA-hoz beadott pályázatokban is. Az Egyesület a korábbi évek kidolgozottságával beadta a X. KNYE megrendezésére vonatkozó pályázatát (csatolva az MMIKL társrendezői nyilatkozatát!), a megyei intézmény pedig egy *Művészeti körkép megvalósítása a reneszánsz jegyében c.* programcsomag részeként beadott egy *Szegedi Nyári Egyetem* elnevezésű *háromnapos, gyakorlati szakmai problémákkal foglalkozó*, más – a KNYE idejétől eltérő – *időpontú* konferenciaprogramot.

Ezek után mégis úgy döntött a Kollégium, hogy azt támogatja, a X. KNYE-t pedig nem. A X. Közművelődési Nyári Egyetemet természetesen megrendezzük, többek között Szeged Város Önkormányzata három évre megítélt évi 500 E Ft-os támogatásával – mert ők felismerték a helyzetet és aszerint cselekedtek. Problémám nem is ez, hanem a döntés magyarázata ill. lehetséges következménye.

Információim szerint az volt a fő ellenérv, hogy nem lehet Szegeden két Nyári Egyetem. Tisztelettel jelentem: nem lett volna. A megyei rendezvény ugyanis MÁS időpontban, MÁS – bár rokon – névvel, MÁS időtartammal, MÁS funkcióval, céllal és programmal lépett színre. Mondhatni, MINDEN MÁS két azonos szó kivételével. Az ország x-edik szakmai konferenciája lesz, amely semmiben nem alternatívája, konkurenciája a KNYE-nek. Miért kellett bevinni ebbe a hamis relációba a döntést? Mi köze a két eltérő programnak egymáshoz? Miért ne lehetne mindkettő sikeres? Miért kellett a kettőt szembeállítani? Talán nem volt egyértelmű, hogy melyik program az eddigi folyam szerves folytatása? Miért nem a két program független, abszolút értelmezése és minősítése döntött? Csak nem azért, mert egyszerűbb és kényelmesebb a megszokott intézmény-finanszírozást választani a bizonytalan (?) programfinanszírozásnál, s így kikerülni egy vélt konfliktushelyzetet? A döntés egyúttal a piaci mechanizmusokat is elutasítja, ami már önmagában is elég ortodox kultúrafinanszírozási modell, hiszen akár a résztvevői kör is dönthetett volna: melyiket választja. Ez milyen esélyegyenlőség? Miért **nem volt bátorság** ahhoz, hogy ne a könnyebb ellenállás irányába menjen a Kollégium egy szimplán demagóg érv nyomán? **Többek szerint e kényes (?) helyzetben a pártatlan és korrekt, sőt, salamoni döntés MINDKÉT program támogatása lett volna. Egyetértek vele.**

Azt hiszem, a Kollégium nem fogta fel, mit tett.

Szerénytelen leszek: nem egyszerűen egy eseti programot, hanem egy országosan elismert, egyedülálló értékkepző *folyamot* dobtak a szemétdombra. Úgy döntöttek, az EGÉSZ folyam értéktelen, hiszen ennek évről-évre fejlődő tartalmi szerves építkezése nyilvánvaló volt. Kidobták 9 év alázattal teli munkáját, az oda – az ügy iránti elköteleződés miatt – gyakran visszatérő rangos előadók munkáját. Igen, az övékét (zárójelben megjelenésük száma): *Agárdi Péter, Antal Gábor, Bánlaky Pál*

(2), Bauer Béla (2), Beke Pál, Bódi György, Borbásné Márki Márta, Böhm Antal, Bujdosó Dezső (5), Csatári Bálint (2), Csepeli György (4), Csoma Gyula, Csörsz Klára, Deés Szilvia, Dési József, Feith Bence, Font Erzsébet, Földiák András (3), Gábor Klára, Gelencsér Katalin (4), G. Fekete Éva, Góg János, Gyáni Gábor, Harsányi László, Héra Éva, Hidy Péter (2), Hoppál Mihály, Ifju György, Józsa Katalin, Juhász Erika, Kamarás István (2), Kary József, Kleisz Teréz, Kocsi László, Kolozsi Ádám, Koncz Gábor (2), Kovács Ákos, Ligeti György, Lipp Márta, L. Juhász Ilona, Makai Péter, Mankó Mária, Maróti Andor (2), Marschall Miklós, Nagy Attila, Nagy Júlia, Nógrádi Zoltán, Óváry István, Pál Miklósné, Pavluska Valéria, Petschnig Mária Zita, Péterfi Ferenc (2), Pikó Bettina, Pléh Csaba, Polónyi István, Pordány Sarolta (3), Rádl Katalin, Sajó Attila, Schiller Róbert, Szabó Irma, Szabó József, Szabó Lajos, Szarvas Zsuzsa, Sziártó Zsolt, Szuromi Pál, Timár Judit, T. Kiss Tamás (4), T. Molnár Gizella, Trócsányi András, Tóth János, Tóth József, Török József, Udvarhelyi Éva Tessa, Utsi Ágnes, Vadász János (2), Varga Csaba (2), Varga Károly, Vitányi Iván (2), Voigt Vilmos, Zádori Zsolt, Zongor Attila.

Miért jöttek ide ezek a kiváló előadók, akadémikusok, professzorok, egyetemi és főiskolai oktatók, szakmánk jelesei – némelyek többször is –, ha nem a szakmai hitelesség okán? Azért, mert ŐK elhitték, hogy a KNYE az évek során **a közművelődés országos reprezentatív konferenciájává vált, méltó utódfaként az egykor volt szegedi művelődéseméleti nyári egyetemnek. Olyan egyedülálló szakmai érték, amelyen érdemes résztvenni s amely ezért támogatásra méltó.** Ha nem így lett volna, miért írták volna előadóink az utólagos köszönő leveleiket? Íme két részlet:

T. Kiss Tamás (2006): „Ismételten megköszönöm a meghívást. Számomra mindig kihívást jelentett felkérésed. A Közművelődési Nyári Egyetemet ugyanis olyan szakmai fórumnak tekintem, ahol nem lehet megfélemlíteni arról a brechti felszólítástól, amely így szól: 'vizsgáljátok, szükségszerű-e a megszokott!' Hiszem azt, hogy a szakmai támogatással megújított és szervezett Közművelődési Nyári Egyetem azért működik jól, mert szükség van rá! Látom és érzékelem, hogy olyan fórum, 'piactér' ('Szókratészi terep'), amely minőségre törekvően napjainkban – megkockáztatom – egyedül képviseli az elmélet és a gyakorlat ötvözésére történő törekvést, az elméleti és gyakorlati szakemberek szakma- és személyközpontú együttlétét. További eredményes munkát kívánok Neked és a konferencia valamennyi résztvevőjének.”

Bujdosó Dezső (2007): „Eddig is tudtam, de most még erősebben érzem, hogy milyen hihetetlenül szívós munkát végeztél az – általam ismert – elmúlt években, hogy szellemi életünk aktuális és fontos kérdéseire elgondolkoztasd a nyári egyetem előadóit és résztvevőit. Köszönöm a bizalmadat, a türelmedet és főleg azt az inspiráló attitűdöt, amely szellemi műhelyé, fórummá tette a szegedi Közművelődési Nyári Egyetemet. Remélem, nem lesz vége! Ismételtén átolvastam mostani és korábbi évekből írásaimat, amelyeket a szegedi előadásaim kapcsán írtam, és azt látom, hogy nagyon fontos szerepet játszottál (és remélem, hogy a jövőben is játszani fogsz) gondolkodásom, orientációim formálásában.”

Meg kellene kérdezni őket, tényleg kidobni való mindez? Vagy a KNYE „diplomás” hallgatóit – szegény Tóth Pistát már nem lehet, de Kiss Mariannát, Kruzslíc Pált, Ódor Katalint, Pallag Katalint, Sebőkné Zalka Ilonát, Szántó Pétert még igen arról, minek/miért jártak ők ide évről-évre?

Magyarázkodjak, hogy több előadás lett felsőfokú szakképzési irodalom; hogy a Google csak a hazai oldalakból 2000 fölötti találatot dob ki a KNYE beírására; hogy az évenkénti kötet létét megtudva, azokat rangos könyvtárak igénylik, hogy... stb.? **Látni kellene, hogy a KNYE évenkénti konferenciái nem a konkrét öt napról szólnak, hanem ez egy többszörösen tovagyűrűző hatású program.** Ezt a tovagyűrűzést állítaná le a Kollégium – ha rajta múlna.

S persze – ami aztán igazán abszurd – a Kollégium kidobta saját, korábbi években mondott támogató véleményeit is, hiszen az összes előbbi komoly összegekkel támogatta, sőt, tavaly (!!!) benne voltunk a Kollégium meghívásos (!!!) pályázatának 6 konferenciája között a Vándorgyűlés, a telematikai konferencia stb. illusztris társaságában... Ki érti ezt? A minimális érték-konzekvencia is hiányzik a mostani döntésből.

Van miről beszélni...

Kedves volt Előadónk, Hallgatónk!

Fogadja szeretettel a X. Közművelődési Nyári Egyetem kötetét – már csak azért is, mert ez az utolsó a sorban. Aki belátogatott néha honlapunkra – www.knye.hu –, észrevehette a fenti fejléc változását: január elején kiegészült a kép a két évszámmal - jelezve az egykori kezdetet és a visszavonhatatlan véget.

Az I. Nyári Egyetemet még a Csongrád Megyei Népművelők Egyesülete szervezte meg, s csak a megyei intézmény, a Csongrád Megyei Közművelődési Tanácsadó Központ megszületésekor adta át annak a további folytatásra. 2000-tól végeztem az intézmény munkatársaként valamennyi Nyári Egyetem szellemi és technikai előkészítését. A munka értelme és szépsége mellett ez nagy felelősség is volt, hiszen *Ocskó Margit* igazgató az adott költségvetési korlátok között teljesen szabad kezett a témák, előadók, programok kiválasztásában, a kiadások tervezésében. Ez így már több volt, mint munka: olyan szabad, alkotó tevékenység, amelyet ritkán kap meg egy népművelő – köszönet érte. A Nyári Egyetemek lebonyolításában összehangolt és jókedvű csapatmunka folyt: néhány külsős segítségével a teljes intézményi létszám részt vett a munkában. Bevallom, szakmai életem kivételesen szép évtizede volt, rengeteg ismeretet és élményt kaptam magam is előadóinktól és a résztvevő kollégáktól.

A megyei intézményt 2007-ben érintő szervezeti és személyi változások és a megbicsakló támogatási rendszer következtében azonban a jubileumi konferencia pusztán létéért is küzdeni kellett. Ebben a helyzetben lett újra partner az elsőt világra hozó Csongrád Megyei Népművelők Egyesülete és a visszatérő támogatók: a Nemzeti Kulturális Alap és Szeged Város Önkormányzata.

A X. Közművelődési Nyári Egyetem megrendezésével lezártam azt a szellemi folyamatot, amelyet szeretettel és legjobb szakmai tudásommal gondoztam. Értékének megítélése nem az én tisztem, majd elvégzik egyszer avatott szakemberek, addig is előzetesként honlapunkon olvasható *Gelencsér Katalin* levele, aki már egy röpke leltárt is készített a 10 évről.

Nincs már más dolgom, mint megköszönni valamennyi előadónk és hallgatónk közreműködését, a támogatók segítségét és a lebonyolításban résztvevő kollégák munkáját. Remélem, nem volt hiába.

Jó olvasást kívánok!

Szeged, 2009. február

Török József
a Nyári Egyetem titkára